

Nr 333.

Godkänd av första kammaren den 14 juni 1921.

Godkänd av andra kammaren den 15 juni 1921.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält.

(Statsutskottets utlåtande nr 203.)

Till Konungen.

I en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1921 dagtecknad proposition (nr 218) har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält i huvudsaklig överensstämmelse med vad i ett vid propositionen fogat kontraktsförslag anges, å tilläggsstat för år 1921 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Av departementschefen har framhållits, att det finge betecknas som ett nationellt intresse av stor vikt, att ifrågavarande kollager — vilka vid nuvarande kolförbrukning skulle, därest de till fullo kunde utnyttjas, under århundraden framåt förslå till täckande av hela vårt lands kolbehov — allt fortfarande bibehölles i svensk ägo. Riksdagen delar den sålunda av departementschefen uttalade uppfattningen. Utredningen i ärendet synes också giva vid handen, att under nuvarande tryckta ekonomiska läge så icke kan ske utan att staten lämnar sitt understöd därtill. I motsatt fall torde det allvarligt kunna befaras, att vad som genom enskilda ansträngningar uti ifrågavarande hänseende redan åtgjorts skall gå om intet.

Om riksdagen således utgått ifrån att ett ingripande från statens sida till förmån för detta företag är av nöden, har riksdagen dock icke ansett sig kunna medgiva, att detta sker på sådant sätt och i den omfattning, som i propositionen föreslagits. Särskilt med hänsyn till de starka betänkligheter, som under nuvarande statsfinansiella läge måste möta mot en så stor statsutgift som den i propositionen föreslagna, ha under den förberedande behandlingen av ärendet inom riksdagen möjligheterna att i ännu högre grad än av departementschefen förutsatts begränsa det av bolaget begärda ekonomiska understödet ansetts böra göras till föremål för övervägande. I sådant syfte har tillika undersökts, huruvida icke det förlagskapital, som bolaget för närvarande har upplånat, även hädanefter skulle kunna tryggas åt bolaget. Vidare har det befunnits kunna ifrågasättas, huruvida icke till vinnande av ett rättvist förhållande mellan de aktier, som staten kunde komma att teckna, och det redan förefintliga aktiekapitalet, en nedskrivning av detta skäligen borde äga rum.

Såsom resultat av förhandlingar, som handelsdepartementet i anledning därav på föranledande av riksdagens vederbörande utskott fört med bolaget, har framkommit ett nytt avtalsförslag (bil. A. vid denna skrivelse), vilket bolagets representanter under hand förklarar vara av beskaffenhet att böra kunna från bolagets sida godtagas.

Enligt det föreliggande nya kontraktsförslaget skulle statens insats i företaget reduceras från i propositionen föreslagna 3 miljoner kronor till 2 miljoner kronor, varav ett belopp av 1,250,000 kronor skulle såsom avsett att förhjälpa bolaget ur dess nuvarande ekonomiska trångmål utgå redan under innevarande år. Återstoden, 750,000 kronor, är avsedd att lyftas under år 1922, dock endast för fall att en beloppets utbetalande föregången, på föranstaltande av Eders Kungl. Maj:t och med hänsyn till dåvarande situation på kolmarknaden företagen undersökning gäve vid handen, att betingelser för en ekonomiskt lönande drift kunde anses föreligga under den närmaste framtiden.

Det närmare rättsförhållandet mellan staten och företagets nuvarande ägare, aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält, skulle ordnas på det sätt, att detta bolag överläte hela rörelsen på ett nytt bolag, vari staten erhöle aktier till belopp, motsvarande den gjorda kontanta insatsen, medan åter den överlåtna rörelsen skulle anses representera ett värde av 3 miljoner kronor, till vilket belopp aktier skulle lämnas såsom likvid. På detta sätt skulle aktieägarna i det nuvarande bolaget bliva delaktiga i det nya bolaget med

ett från 5 miljoner kronor till 3 miljoner kronor reducerat belopp, och alltså, under förutsättning av en insats från statens sida under innevarande år med ovan angivna belopp 1,250,000 kronor, aktiekapitalet under den första tiden av det nya bolagets tillvaro komma att uppgå till 1,250,000 kronor.

För att ytterligare säkerställa bolagets möjligheter att fortsätta rörelsen under den närmaste framtiden skulle därjämte påfordras, att enskild kredit kunde disponeras, intill den 1 juli 1922 till belopp av 1,500,000 kronor samt för tiden därefter t. o. m. den 30 juni 1923 till ett belopp av 1,000,000 kronor.

Till vinnande av garanti för att företaget icke överginge i utländska händer, hava i 2 § 7), 4 § och 9 § intagits vissa bestämmelser av huvudsakligt innehåll, att alla aktier i det nya bolaget skola befinna sig i svensk ägo samt att bolagets tillgångar icke må utan tillstånd av Eders Kungl. Maj:t avyttras eller, i den mån detta kan i övrigt bliva möjligt, in-tecknas. Det förhållandet att en post aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält om i runt tal 350,000 kronor äges av aktiebolaget Isfjorden-Belsund — från vilket sistnämnda bolag ifrågavarande fyndigheter såsom ovan nämnts, ursprungligen förvärvats och vari sedan gammalt en aktiepost av mindre storlek men dock överstigande en femtedel, innehaves av utlänningar — har emellertid nödvändiggjort en bestämmelse av innebörd att sistnämnda bolag må, oaktat det icke torde liksom svenska bolag i allmänhet i detta hänseende kunna jämföras med svensk man, dock erhålla aktier i det nybildade bolaget i förhållande till sitt innehav av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält eller alltså med tre femtedelar av 350,000 kronor, d. v. s. 210,000 kronor. Av sistnämnda belopp torde emellertid, såsom av det ovan sagda framgår, endast en mindre del komma i utländsk ägo.

Detta sålunda framkomna nya avtalsförslag synes riksdagen vara ägnat att kunna läggas till grund för en överenskommelse rörande den mellankomst av staten till företagens bevarande åt landet, som i detta fall enligt riksdagens mening bör ske. Såsom av innehållet av kontraktsförslaget framgår, skulle statens kapitalinsats eventuellt komma att inskränkas till 1,250,000 kronor, att utgå redan under innevarande år. Huruvida några ytterligare statsmedel och i så fall ovannämnda belopp av 750,000 kronor skulle komma att sättas i företaget, skulle göras beroende av de ekonomiska förutsättningarna för driftens fortsatta uppehållande.

För att tillräckligt rörelsekapital under den närmaste tiden skall stå till bolagets förfogande, förutsattes emellertid ytterligare, att garanti kan vinnas för leverans av kolen till staten, närmast statens järnvägar — mot

ett pris motsvarande kolens verkliga värde, beräknat enligt § 8 av avtalsförslaget — varvid förskott å köpeskillingen skulle lämnas, allt efter som kolen upplades å lager för statens räkning å Spetsbergen; och skulle detta förskott med nuvarande å kolmarknaden gällande priser komma att utgå med 25 kronor för ton. Mot att så sker synes intet vara att invända från statens sida.

Riksdagen har uppmärksammat, att bland de förpliktelser, som skulle från aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält övergå till det nybildade bolaget, jämväl ingår skyldighet att till det ursprungligen för ändamålet stiftade företaget, aktiebolaget Isfjorden-Belsund, erlægga en royalty av 50 öre per utbruten ton stenkol, att utgå sedan 250,000 ton brutits eller i varje fall från och med år 1923. Det synes riksdagen, att i sammanhang med de övriga åtgärder, som genom statens medverkan skulle företagas till konsolidering av företaget, en väsentlig begränsning i ovannämnda förpliktelse till tiden eller med avseende å den kvantitet, varå nämnda avgift må utgå, bör kunna utverkas.

På Eders Kungl. Maj:t har ansetts böra ankomma att ombesörja kontrakts avslutande med bolaget, varvid Eders Kungl. Maj:t äger att vidtaga de smärre ändringar i bifogade kontraktsförslag, som av praktiska eller formella skäl kunna befinnas av behovet påkallade.

För att medel för ändamålet skola stå till Eders Kungl. Maj:ts förfogande, erfordras anvisande av anslag med ett belopp av 1,250,000 kronor på innevarande års tilläggsstat och 750,000 kronor för år 1922. I likhet med vad i propositionen förutsatts, ha dessa belopp såsom avseende utgifter för kapitalökning ansetts böra utgå av lånemedel.

Under åberopande av vad riksdagen sålunda anført, får riksdagen anmäla, att riksdagen under utgifter för kapitalökning och till utgående av lånemedel anvisat *dels* å tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag av 1,250,000 kronor, att av Eders Kungl. Maj:t, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i bilagda kontraktsförslag anges, användas för teckning och likvidering av aktier i ett bolag, avsett att bildas för övertagande av den av aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält bedrivna rörelsen; *dels ock* å extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 750,000 kronor, att, därest Eders Kungl. Maj:t finner förhållandena därtill böra föranleda, av Eders Kungl. Maj:t användas för teckning och likvidering av ytterligare aktier i samma bolag.

Stockholm den 15 juni 1921.

Med undersåtlig vördnad.

Bil. A.

Förslag till överenskommelse mellan Svenska staten och aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält.

§ 1.

Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält förbinder sig att för fortsättande av bolagets verksamhet ombesörja bildandet av ett nytt aktiebolag i överensstämmelse med vad här nedan närmare angives.

§ 2.

I bolagsordningen för det nya bolaget skola, jämte eljest erforderliga föreskrifter, intagas bestämmelser av följande innehåll:

1) Bolagets aktiekapital skall utgöra lägst fyra miljoner tvåhundra femtiotusen (4,250,000) kronor och högst nio miljoner (9,000,000) kronor.

2) Aktie skall lyda å etthundra (100) kronor och ställas till viss man.

3) Alla aktier skola medföra samma rätt till andel i bolagets tillgångar och vinst.

4) Bolagets styrelse skall bestå av minst fyra högst sju å bolagsstämma för ett år i sänder valda ledamöter med tre suppleanter för dem, varförutom Kungl. Maj:t skall äga att för tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, utse, därest antalet av de å bolagsstämma valda styrelseledamöterna understiger fem, en styrelseledamot och en suppleant för honom, men eljest två styrelseledamöter och två suppleanter för dem. Avgående ledamot eller suppleant kan återväljas.

Styrelsen, som inom sig utser ordförande och vice ordförande, är beslutför, när fyra ledamöter äro tillstädes, såvida dessa äro om beslutet ense.

Av Kungl. Maj:t utsedd styrelseledamot eller vid förfall för honom hans suppleant skall bevisligen kallas till varje styrelsesammanträde i god tid förut.

5) Granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper verkställas av tre revisorer, vilka utses, en jämte en suppleant för honom av Kungl. Maj:t för tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, och två jämte två suppleanter för dem å ordinarie bolagsstämma för tiden till nästa ordinarie bolagsstämma.

6) Vid bolagsstämma må en var rösta för fulla antalet aktier, som han äger eller för vilka han har att såsom ombud föra talan.

7) Aktie i bolaget må icke genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag, vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag, vars aktiebrev må ställas till innehavaren, eller av annat svenskt aktiebolag, i vars bolagsordning ej intagits förbehåll, varom förmäles i 2 § 2 st. av lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag; dock att utan hinder av det nu gjorda förbehållet aktier må förvärfvas av svenskt bolag eller svensk förening, som avses i § 18 av berörda lag, samt — dock endast genom teckning — av aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält ävensom — genom överlåtelse från aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält — av aktiebolaget Isfjorden-Belsund, av sistnämnda bolag dock till nominellt belopp av högst 210,000 kronor.

8) Beslut om ändring av bolagsordningen eller om ökning av aktiekapitalet utöver minimibeloppet vare ej giltigt, med mindre beslutet blivit av Kungl. Maj:t godkänt.

§ 3.

Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält förbinder sig att i det nya bolaget teckna aktier till ett belopp av två miljoner niohundranittioniotusen sexhundra (2,999,600) kronor samt att ombesörja, ått en aktie tecknas av envar av fyra här i riket bosatta svenska undersåtar. Svenska staten å sin sida utfäster sig att i bolaget teckna aktier till ett belopp av en miljon tvåhundrafemtiotusen (1,250,000) kronor.

Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält skall såsom full likvid för de av bolaget tecknade aktierna å det nya bolaget överlåta hela sin rörelse med samtliga tillgångar, fordringar och rättsanspråk av yad slag de vara må ävensom skulder, avtal och förbindelser, sådan ställningen är den 30 juni 1921; skolande därvid iakttagas dels att det nya bolaget icke påtager sig något betalningsansvar för de i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfälts balansräkning såsom skuldposter upptagna fonder och aktiekapital, dels ock att sistnämnda bolag icke må före den 1 juli 1921 avhända sig tillgång eller ikläda sig gäld i vidare mån än som oundgängligen erfordras för uppehållande av driften i nuvarande omfattning.

Övriga tecknade aktier skola betalas kontant med nominella beloppet så snart det nya bolaget blivit konstituerat.

§ 4.

Senast tre år efter bildandet av det nya bolaget skall aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält i samband med likvidation av bolaget eller annorledes hava å annan, som jämlikt den för det nya bolaget gällande ordningen är berättigad att förvärva aktier i samma bolag, överlåtit samtliga sina i bolaget tecknade aktier, med iakttagande att till aktiebolaget Isfjorden—Belsund må överlåtas aktier till nominellt belopp av högst 210,000 kronor.

§ 5.

Svenska staten förbinder sig att vid val av de styrelseledamöter, revisorer samt styrelse- och revisorssuppleanter i det nya bolaget, vilka skola å bolagsstämma utses, icke utöva rösträtt för de av staten innehavda aktierna i bolaget.

§ 6.

Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält förbinder sig att tillhandahålla det nya bolaget säkerheter, varå banklån kunna erhållas, under tiden intill den 1 juli 1922 till belopp av en och en halv miljon (1,500,000) kronor jämte ränta och under tiden den 1 juli 1922—30 juni 1923 till ett belopp av en miljon (1,000,000) kronor jämte ränta.

Innan staten tecknar aktier i det nya bolaget åligger det Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält att anskaffa och till staten överlämna skriftlig utfästelse från de personer i sistnämnda bolags styrelse, vilka iklätt sig borgen för bolagets skulder, att de ansvara för fullgörande av den för bolaget härovan stadgade skyldigheten att tillhandahålla säkerheter för banklån, samt att de, därest de brista i fullgörandet av sitt berörda åtagande, omedelbart — en för alla och alla för en i den mån sådan ansvarighet åligger dem såsom borgesmän för berörda skulder — till det nya bolaget kontant inbetala det belopp, som motsvarar den uteblivna säkerheten.

§ 7.

Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält utfäster sig att i den mån bolagsordningen för det nya bolaget det medgiver till ledamöter i styrelsen och suppleanter för dem i det nya bolaget invälja styrelseledamöter och deras suppleanter i Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält.

Innan staten tecknar aktier i det nya bolaget skall Aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält till staten överlämna skriftlig utfästelse från ledamöter och suppleanter i bolagets styrelse, att de för tiden intill den 1 juli 1923 äro villiga att ingå i styrelsen för det nya bolaget.

§ 8.

Svenska staten skall äga företrädesrätt till inköp av intill hälften av det nya bolagets till skeppning avsedda stenkol. Önskar staten begagna denna sin företrädesrätt, skall tillsägelse därom ske före den 1 oktober året innan det, under vilket kolen skola levereras.

Kolen levereras på av staten anvisad plats, dock ej, sjöledes räknat, längre avlägsen från Spetsbergen än Göteborg, och skall köpeskillingen, såvida ej annorlunda överenskommes, sålunda beräknas, att kostnaden för varje ton om 1,016 kilogram å förbrukningsplatsen blir densamma som kostnaden för andra med kolen från bolagets fyndigheter å Spetsbergen jämvärdiga utländska sten-

kol, som till statens järnvägar till samma förbrukningsort över dennas närmaste importhamn levereras under den tidsperiod, som bolagets leveranser omfatta, eller tiden juni—oktober.

Allt efter som kolen för statens räkning uppläggas i lager å Spetsbergen erlägger staten förskott å köpeskillingen med skäligt belopp. Överenskommelse om förskottets storlek träffas, då staten tillsäger om inköp. Enas ej parterna om förskottets belopp, bestämmes detta av Kungl. Maj:t.

§ 9.

Det nya bolaget äger icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd avhända sig eller med inteckning belasta sina områden på Spetsbergen med därtill hörande anläggningar.

§ 10.

Staten skall äga taga del av alla undersökningar, som av bolagen utförts eller komma att utföras rörande koltillgången på Spetsbergen, ävensom att själv låta utföra sådana undersökningar inom de å det nya bolaget överlåtna områdena, i den mån det kan ske, utan att arbetet i gruvorna därigenom hindras eller uppehålles.

§ 11.

Det nya bolaget skall, så snart det vunnit registrering, förbinda sig att ställa sig bestämmelserna i denna överenskommelse, i vad de angå bolaget, till efterrättelse.

§ 12.

Svenska staten ställer i utsikt att, därest staten skulle finna förhållandena sådant påkalla, under år 1922 teckna aktier i det nya bolaget för ytterligare ett belopp av 750,000 kronor.

§ 13.

Tvister på grund av denna överenskommelse skola avgöras av tre skiljemän, vilka utses, en av kommerskollegium, en av överståthållarämbetet i Stockholm och en av det bolag, som i tvisten är part.